

Ikonografia boisk do gry w piłkę w Caracol

Ikonografia kultur Ameryki prekolumbijskiej

Paweł Borycki

23 stycznia 2014

<http://www.pborycki.pl/pdf/caracol.pdf>

Plan prezentacji

1

Caracol

- Położenie i historia stanowiska
- Boisko A i Boisko B

2

Mezoamerykańska gra w piłkę

- Dzieje i znaczenie
- Mit o bohaterskich bliźniakach

3

Ikonografia boisk

- Znaczniki CBM 1 i CBM 2
 - Przedstawienia i interpretacja
- Analogiczne przedstawienia w ikonografii Majów
 - Przedstawienia boga N
 - Grobowiec 12 w Río Azul
 - Ceramika
 - Depozyty ofiarne

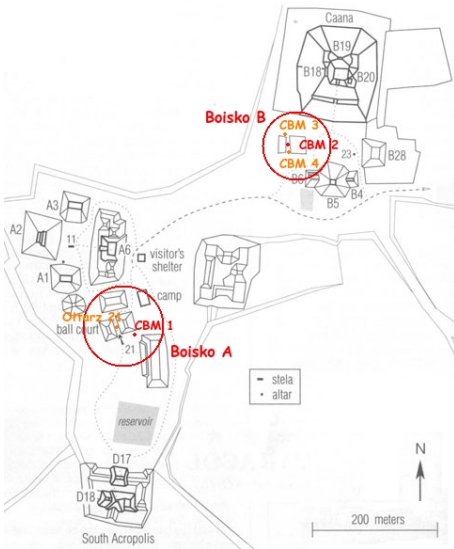
Stanowisko archeologiczne Caracol

Położenie Caracol na mapie Belize

- Położenie
 - Zachodnie Belize
 - 80 km S od San Ignacio
- Dzieje stanowiska
 - Pierwsze ślady osadnictwa
 - **ok. 1200 p.n.e.**
 - Założenie klasycznej dynastii
 - **331 n.e.**
 - Udział w rywalizacji Tikal z Calakmul
 - Ostatnia data w długiej rachubie
 - **859 n.e.**
 - Opuszczenie miasta
 - **900-1050 n.e.**
- 1937 – odkrycie stanowiska

Boiska na stanowisku Caracol

- Okres klasyczny
 - 250 – 900 n.e.
- Boisko A
 - CBM 1
 - Ołtarz 21
- Boisko B
 - CBM 2
- Oryginalna lokalizacja znaczników nieznana

Mezoamerykańska gra w piłkę

Boisko A w Caracol

- Boisko do gry w piłkę
 - Dzieje gry w piłkę
 - 1400 p.n.e. – Paso de la Amada
 - Środkowy preklasik (1000-400 p.n.e.) – ziemie Majów
 - Znaczenie religijne
 - Orientacja geograficzna
 - Zmiana – okres preklasyczny
 - Południkowa – Południowe Niziny, okres klasyczny
 - Trzy znaczniki
 - Podział na 2 lub 4 części
 - Świat niebiański i podziemny (stroje graczy)
 - Boisko jako kosmogram
 - Portal do podziemi
 - Rola znaczników i orientacji

Mezoamerykańska gra w piłkę

Boisko B w Caracol

- Boisko do gry w piłkę
 - Konstrukcja boisk
 - **Kąt nachylenia struktur bocznych**
 - **Kilkanaście typów**
 - Ikonografia boisk
 - **Spójność regionalna i chronologiczna**
 - **Tematy mitologiczne i kosmologiczne**
 - Stała lokalizacja
 - **Zakładane wraz z miastem**
 - **Brak przebudów**

Mezoamerykańska gra w piłkę

Boisko Mexików, Kodeks Borgia

- Boisko do gry w piłkę
 - Boiska postklasyczne
 - Podział na 4 części (kwinkunks)
 - Kodeksy Mexików
 - Znaczenie boiska
 - Brama do podziemi (sztuczna jaskinia)
 - Oś świata
 - Powierzchnia wody

Znaczniki CBM 1 i CBM 2 z Caracol

● Znaczniki CBM 1 i CBM 2

- Odkryte w latach 1985-1986
- Znaczenie symboliczne
 - **Wschód, zachód, zenit, nadir**
- Stylistyka jednolita
 - **Pochodzenie z jednego boiska**
 - **Lokalizacje wtórne**
 - **CBM 1 – północ Boiska A?**
 - **CBM 2 – południe Boiska A?**
 - **Znacznik centralny nieznan**
- Przedstawienia
 - **Po dwie postacie skierowane w przeciwnych kierunkach**
 - **Lilie wodne**
- Symbole spotkane także poza boiskami

Znaczniki CBM 1 i CBM 2

Znacznik CBM 1

- Znacznik CBM 1

- 8 metrów od SE rogu Boiska A
- Przedstawienia
 - **Bóg słońca z zakręconym wąsem i siekaczem w kształcie litery T wystającym przez górną wargę**
 - **Królik (lub jaguar)**
- Symbolika
 - **Bóg słońca – wschód**
 - **Królik – księżyc**
- CBM 1 symbolizuje wschód i Księżyc

Znacznik CBM 1

Znacznik CBM 2

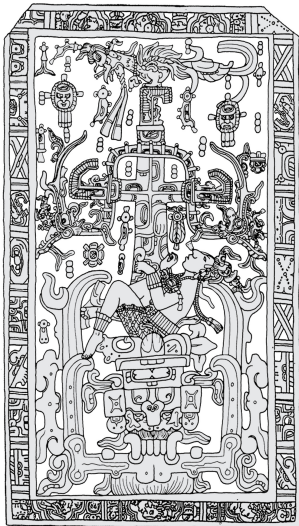

Znacznik CBM 2

- Znacznik CBM 2

- Centralna część Boiska B
- Przedstawienia
 - **Bóg N** wyłaniający się z muszli ślimaka
 - **Jaguar** (lub szkieletowy jeleni)
 - **Ryba skubiąca pąki lilii**
- Symbolika
 - **Jaguar** – słońce zachodzące, rozpoczynające podróż po podziemiach, nocny aspekt boga słońca, zachód (popularny w Caracol)
 - **Bóg N** – **Wenus**
- **CBM 2** symbolizuje zachód i **Wenus**

Orientacja pionowa

- Orientacja pionowa
 - Glify kierunkowe
 - **Północ – góra, niebo**
 - **Południe – dół, podziemie**
 - Postacie skierowane w przeciwnych kierunkach na naczyniach ceramicznych
 - **Przeciwięstwa**
 - **Np. dzień i noc**
 - Głowy *Principal Bird Deity* i boga N
 - **Wizja świata**
 - **Orientacja pionowa**
 - Brak różnowartościowości symboli
 - **Różne symbole**
 - **Identyczna semantyka**

Sarkofag Pakala, Palenque

Przedstawienia boga N

Książec

Noc

Bóg stońca

Dzień

Wenus

**ławca z Copán,
Misa z Santa Rita Corozal,
K2774**

● ławca z Copán

- Dzielnica mieszkalna elity
- Przedstawienia dnia, nocy, księżyc i Wenus
- Bóg N wychodzący z muszli ślimaka
- Głowa jaguara

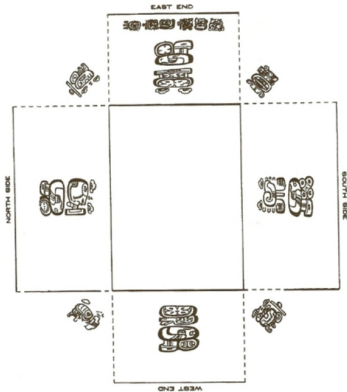
● Misa z grobu królewskiego w Santa Rita Corozal, Belize

- Przedstawienie boga N

● Naczynie K2774

- Bóg N wyłaniający się z paszczy węża
- Głif Wenus

Grobowiec 12 w Río Azul

- Grobowiec 12 w Río Azul, Petén
 - Kierunki kardynalne na 4 ścianach
 - Ciała niebieskie jako symbole
 - Wschód – glif *kin* (dzień)
 - Zachód – glif *akbal* (noc)
 - Północ – księżyc, pierwiastek żeński
 - Południe – Wenus, muszla ślimaka – bóg N, symbolizujący ziemię lub podziemie, pierwiastek męski
 - Wzajemna opozycja księżyca i Wenus
 - 17 marca 450 n.e. (9.0.14.8.13), godzina 21:00
 - Wenus na zachodzie
 - Księżyc na wschodzie
 - +/- 30 dni

Grobowiec 12 w Río Azul

Analogie semantyczne symboli

- Misa K1892

- Późny okres klasyczny
- Tonsurowany bóg kukurydzy wylaniający się z pancerza żółwiego
- Bohaterscy bliźniacy po bokach
- Żółwie głowy potwora

- Wazon K731

- Bóg kukurydzy wylaniający się z pancerza żółwiego
- Przewożony przez bóstwa-wioślarzy do podziemi

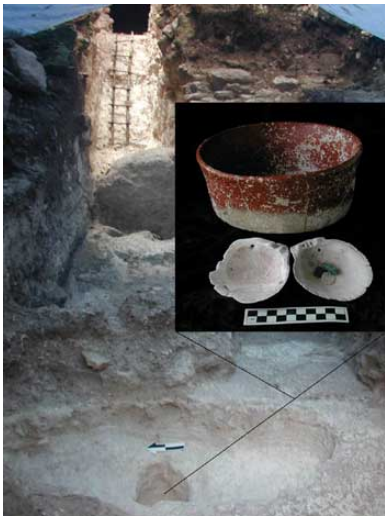
Analogie semantyczne symboli

- Naczynie z pałacu Chak Tok Ich'aak w Tikal
 - Władca przebrany za boga kukurydzy
 - Trzyma dwa węże symbolizujące węża niebiańskiego
 - Bóstwa-wioślarze na miejscu głów węża
 - Bóstwo po stronie prawej o cechach jaguara
- Naczynie K5226
 - Bóg kukurydzy trzymający dwa węże
 - Bóstwa-wioślarze
 - Pionowe wylanianie się w centralnym punkcie
 - Oś świata

Naczynie z pałacu Chak Tok Ich'aak w Tikal,
Naczynie K5226

Symbolika depozytów ofiarnych

Depozyt z Cival

- Symbolika depozytów ofiarnych
 - Depozyty od preklasyku do postklasyku
 - **Odbicie wizji świata**
 - **Układ warstwowy – 3 warstwy**
 - **Czwórdzielne – podział świata**
 - **Charakter rytualny i symboliczny**
 - Depozyty naczyniowe
 - Symbolika wschodu i zachodu
 - Kwinkunks
 - **Późny okres preklasyczny**
 - **Ajaw jako oś świata, odrodzony bóg kukurydzy**
 - **Wznoszenie się wzdłuż osi świata**
 - **Symbol władzy politycznej i religijnej**

Depozyt z Cival

Depozyt z Cival

- Preklasyczny depozyt w Cival, Petén
 - Odkryty w latach 2003-2004
 - Okres preklasyczny
 - ok. 350 p.n.e.
 - Majańska koncepcja świata
 - Układ warstwowy – 3 poziomy
 - Górny poziom
 - 4 półki – kierunki kardynalne
 - Czarne naczynie na każdej półce – kwinkunks
 - Fragmenty czerwonego rozbitego naczynia pod wschodnim naczyniem
 - Środkowy poziom
 - Naczynie z 4 jadeitowymi siekierkami u podstawy
 - Inny kolor zachodniej siekiery

Depozyt z Cival

Depozyt z Cival

- Preklasyczny depozyt z Cival, Petén
 - Dolny poziom
 - **Blok jadeitu i kamienie jadeitowe**
 - **Słup w centralnej – oś świata**
 - Czerwone naczynie i wyróżniona siekierka
 - **Oś równoleżnikowa**

Znaczniki CBM 1 i CBM 2 z Caracol

- Znacznik CBM 1
 - Symbolika
 - **Bóg słońca – wschód**
 - **Królik – księżyc**

- Znacznik CBM 2
 - Symbolika

- **Jaguar – słońce zachodzące, rozpoczynające podróż po podziemiach, nocny aspekt boga słońca, zachód (popularny w Caracol)**
- **Bóg N – Wenus**
- **Ryba skubiąca pąki lilii – powierzchnia wody**

Znaczniki CBM 1 i CBM 2

Ikonografia boisk do gry w piłkę w Caracol

Dziękuję.

<http://www.pborycki.pl/pdf/caracol.pdf>

Bibliografia

- P. Holden, *Ballcourt Iconography at Caracol, Belize*, praca magisterska, University of Central Florida, 2009.